

Remissvar

u.remissvar@regeringskansliet.se
u.gv.remissvar@regeringskansliet.se
U2025/00401

VIS yttrande gällande betänkandet ”Ett likvärdigt betygssystem” (SOU 2025:18)

Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (VIS) är en branschorganisation som representerar offentliga och privata vuxenutbildare i hela Sverige. VIS har inbjudits att lämna synpunkter på betänkandet ”Ett likvärdigt betygssystem” (SOU 2025:18).

Sammanfattande synpunkter

Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (VIS) avstyrker samtliga förslag i betänkandet ”Ett likvärdigt betygssystem” (SOU 2025:18) som rör nationella slutprov och deras betydelse för meritvärdering inom kommunal vuxenutbildning (komvux).

Utredningen visar otillräcklig förståelse för komvux särart, vilket leder till att kontinuerlig antagning, individuell studietakt, varierande studieformer och elevgruppens heterogena bakgrund hanteras felaktigt. Utredningens förslag går stick i stäv med intentionerna i Lvux12 (SKOLFS 2012:101), där det framhålls att vuxenutbildningen ska formas utifrån individens behov och kunna kombineras med arbete.

VIS är kritisk till att utredningen ensidigt fokuserar på högskoleförberedelse, utan att beakta andra elevgruppers behov eller vuxenutbildningens bredare samhällsroll.

VIS avstyrker förslagen om att meritvärden från komvux enbart ska baseras på nationella slutprov och att dessa ska genomföras vid samma tillfällen som i gymnasieskolan. En sådan reglering hotar att eliminera komvux flexibilitet, tvingar elever att vänta långa perioder på examination och motverkar utbildningens syfte. Likaså finns risk att elever väljer att söka till senare kursstarter som ligger bättre i linje med provdatum och därmed kan befinna sig i arbetslöshet en längre period. Det senare har samhällsekonomiska konsekvenser utöver påverkan på individen.

Vidare avstyrker VIS utredningens förslag om att samma nationella slutprov ska genomföras vid samma tillfällen som i gymnasieskolan under våren. VIS anser att införandet av slutprov endast två gånger per år leder till att flexibiliteten inom komvux försvinner. Detta innebär att elever kan tvingas vänta i flera månader på att kunna examineras, vilket motverkar komvux syften. Detta hindrar vuxna från att snabbt bidra med kvalificerad arbetskraft, vilket försämrar Sveriges konkurrenskraft inom bristyrken som vård och teknik.

Kapitel 9: En betygsskala 1–10

Vad gäller förslaget om en tiogradig betygsskala så anser VIS att den riskerar att skapa ökad administration, utan att säkerställa ökad likvärdighet. Skolverkets utvärdering visar att den förenklade betygsskalan inom svenska för invandrare och komvux på grundläggande nivå har inneburit en minskad arbetsbörda för lärarna vid bedömning och betygssättning. Förändringen verkar inte heller ha medfört negativa konsekvenser för utbildningen. VIS ser problem i att ytterligare differentiera betygssystemen mellan skolformsdelarna inom komvux.

Kapitel 13: Förslag på betygsmodell för kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå

Kommunal vuxenutbildning (komvux) skiljer sig från andra skolformer genom sin flexibla utformning, där den enskilda elevens behov och förutsättningar står i centrum. Utbildningen ska anpassas i tid och rum, vilket innebär att det inom Komvux ofta saknas sammanhållna undervisningsgrupper, vilket försvårar kalibrering av betygsvärdena. Utredningen föreslår därför att meritvärden från komvux på gymnasial nivå enbart baseras på nationella slutprov. VIS avstyrker detta förslag, eftersom det helt åsidosätter komvux unika karaktär och riskerar att exkludera elever med varierande bakgrunder.

Komvux spelar en avgörande roll i Sveriges utbildningssystem genom att erbjuda vuxna möjligheter att komplettera sin utbildning, stärka yrkeskompetens och bidra till nationell och regional kompetensförsörjning. Utredningen baserar dock sina förslag enbart på gymnasieskolans förutsättningar, vilka inte är tillämpbara på komvux. Ett ensidigt fokus på högskolebehörighet förminskar komvux mångfacetterade syften, såsom personlig utveckling, bildning och social inkludering.

13.3 Meritvärdering i komvux på gymnasial nivå

Utredningen föreslår att meritvärden i komvux på gymnasial nivå enbart baseras på nationella slutprov i samma ämnen som i gymnasieskolan. VIS avstyrker förslaget, då det:

- Underminerar lärarens professionella bedömning, som är central för att fånga vuxna elevers varierande erfarenheter och behov.
- Riskerar att minska elevernas motivation att engagera sig under hela kursen, eftersom enbart slutprov räknas vid antagning till högre utbildning.
- Begränsar möjligheten att bedöma elevernas fulla potential, särskilt för dem som har svårt att prestera i provsituationer, vilket utredningen själva påpekar.

Förslaget förbiser komvux individanpassade karaktär och hotar att skapa ett snävt meritbaserat system som missgynnar elever som inte primärt söker högskoleutbildning.

Vidare befarar VIS att förslagen leder till en avsmalning av komvux utbildningsutbud. Ämnen utan nationella slutprov, såsom många yrkesämnena, riskerar att väljas bort av elever eftersom de inte ger meritvärden för högskoleantagning. Detta hotar sammanhållna yrkespaket och kan få allvarliga konsekvenser för Sveriges kompetensförsörjning, särskilt inom bristyrken som vård, teknik och hantverk.

13.3.2. Provgenomförande

Utredningen föreslår att nationella slutprov i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå ska genomföras samtidigt som i gymnasieskolan under en provperiod på våren, med ytterligare ett tillfälle på hösten.

VIS avstyrker förslaget, då det:

- Kraftigt inskränker komvux flexibilitet som är central för utbildningens syfte. Komvux bygger på kontinuerliga kursstarter och individuella studieplaner, men förslaget tvingar många elever att vänta i månader på examination.
- Motverkar en snabb arbetsmarknadsintegrering och riskerar att minska genomströmningen av elever. För elever inom sammanhållna yrkespaket, som ofta inkluderar teoretiska ämnen som svenska, matematik och engelska, blir nationella slutprov en flaskhals.
- Provtillfällena kommer per automatik styra utbildningsplaneringen, vilket hämmar möjligheten att erbjuda flexibla kurser. VIS befarar att detta leder till färre utbildningsplatser och minskat utbud av yrkesutbildningar, med negativa konsekvenser för Sveriges kompetensförsörjning.
- Skapar logistiska utmaningar för digitala prov. Komvuxelever, ofta med arbete, graviditet eller familjeansvar, kan ha svårt att delta vid fasta provtillfällen.

Dessutom känns det helt orealistiskt att tro att man kan dimensionera digitala miljöer, verktyg och personella resurser för detta, särskilt i glesbygd eller för skolor med många elever som läser på distans.

Kap 17: Förslag på ändringar i det nationella provsystemet

17.7.1 Ansvar och organisation för nationella slutprov

Utredningen föreslår att Statens skolverk ska ansvara för utveckling, formulering, konstruktion och analys av nationella slutprov. VIS välkomnar ambitionen att skapa enhetliga prov, men ifrågasätter Skolverkets kapacitet att hantera denna omfattande

uppgift. Utredningen konstaterar själva att detta innebär en administrativ utmaning, inklusive digitala prov, central rättning och meritvärdesberäkning. VIS anser att Skolverket måste ges tillräckliga resurser för att undvika kvalitetsbrister eller förseningar, särskilt med tanke på komvux komplexa förutsättningar.

För Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan

Marie Egerstad
Ordförande